

Omaishoitajaliitto ry: n hallituksen 8.6.2022 käsittelemä lausunto koskien

hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta

Omaishoitajaliitto pitää kannatettavana esityksen taustalla olevaa tavoitetta katkaista yhteys Veikkauksen ja avustuksensaajien/avustusten käyttötarkoituksen välillä. Samoin on kannatettava ko. lain ja samassa yhteydessä muutettavan arpajaislain taustatavoite, joka tähtää pelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen.

Omaishoitajaliitolle ja sen jäsenyhdistyksille valtionavustukset ovat merkittäviä ja pääosa tulorahoituksesta. Omaishoitajayhdistykset tarjoavat vuosittain vertais- ja muuta tukitoimintaa kymmenille tuhansille omaishoitajille valtionavustusten turvin. Vastaavaa avustussummaa tai rahoitusta ei ole muutoin saatavissa omaishoitajayhdistyksille.

Omaishoitajayhdistysten tuki omaishoitajille on ennaltaehkäisevää kansalais- ja vapaaehtoistoimintaan perustuvaa sekä vertaistukea sisältävää tukea eikä korvaa julkiselle toimijalle, tuleville sote-alueille jatkossa kuuluvia sote-palveluita. Ilman STEA-avustuksia omaishoitajayhdistysten toiminta kutistuisi huomattavasti. Siksi lakiuudistuksen tavoite varmistaa valtioavustuksilla ennakoitava ja vakaa, riittävä rahoitus on olennaista omaishoitoyhteisön toiminnalle ja siten omaishoitajille. Avustuksen riittävän tason varmistamiseksi tulee lakiin kirjata yksiselitteiset periaatteet avustustasosta ja tason kytkemisestä kustannustason nousuun.

Omaishoitajaliitto korostaa, että laissa ja sen taustatöissä tulee varmistaa järjestöjen autonomia. Kansalaisjärjestöjen rahoitus ei voi edellyttää sitä, että järjestöt ohjautuvat saatavilla olevien avustusten mukaan tekemään valtion ja/tai poliittisesti linjattuja tehtäviä, vaan järjestöillä on olemassaolon oikeutus itsessään ja avustusta tulee myöntää ilman poliittisia ehtoja vapaaehtois pohjaisille sosiaali- ja terveysjärjestöille, jotka ovat osa demokratiaa ja varmistavat myös haavoittuvien kansalaisryhmien osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuudet päätöksenteossa.

Omaishoitajaliitto kannattaa niin ikään STEA-neuvottelukunnan toiminnan jatkamista. Neuvottelukunta edistää edustuksellisenä elimenä järjestöjen autonomiaa ja tuo esille järjestöjen näkemyksiä avustuslinjauksiin sekä avustusten hallinnointi- ja arviointikäytäntöihin.

Valtionavustusten digitalisointi (Vadigi-hanke) on kannatettava ja se tulee vähentämään järjestöille aiheutuvaa hallintotyötä. Huomattava on, että sosiaali- ja terveysjärjestöissä toimii myös, yleensä vapaaehtois pohjalta, henkilöitä, joilla ei ole osaamista tai laitteita digitaaliseen asiointiin. Tämä tulisi ottaa huomioon ja tarjota riittävästi ohjausta digiasointiin valtionavustusten hakemisessa ja hallinnoinnissa.

Lakiehdotuksen 7 §, jonka mukaan kulut voidaan kattaa kokonaan valtionavustuksella, on perusteltu silloin kun avustuksen saajalla ei ole omaa varallisuutta tai muuta tulorahoitusta käytettävissä. Lain taustatöissä mainittu avustuksensaajan oman varainhankinnan huomioon ottaminen avustustarpeen arvioinnissa onkin selvittelyssä, jossa pitää myös kuulla sosiaali- ja terveysjärjestöjä. Ei saisi käydä niin, että aktiivisesta ja tuloksellisesta varainhankinnasta rangaistaan valtionavustusten määrää pienentämällä.

Omaishoitajaliitto ry

Helsingissä 16.6.2022

Sari Tervonen
toiminnanjohtaja